

**ADVIES VAN 24 APRIL 2013
OVER DE DISCUSSIONOTA
HERZIENING VAN HET DECREET VAREND ERFGOED**

Strategische Adviesraad Ruimtelijke Ordening en Onroerend Erfgoed

K. Albert II-laan 19 bus 24 • 1210 Brussel • T. +32 2 553 64 61 • saro@vlaanderen.be • www.sarovlaanderen.be

Strategische Adviesraad voor Cultuur, Jeugd, Sport en Media

Arenbergstraat 9 • 1000 Brussel • T. +32 2 553 41 91 • sarc@vlaanderen.be • www.cjasm.vlaanderen.be

INHOUD

I. SITUERING	2
II. ALGEMENE BEOORDELING	2
III. VERFIJNING VAN HET BEGRIP 'VAREND ERFGOED'	2
IV. DECRETALE VERANKERING VAN DE INVENTARIS VAREND ERFGOED	3
V. BESCHERMING.....	4
VI. HANDHAVING.....	4

I. SITUERING

1. SARO ontving op 27 maart 2013 een adviesvraag van Vlaams minister Geert Bourgeois over de discussienota inzake de herziening van het decreet varend erfgoed. Ook de SARC en de KCML werden om advies gevraagd. Het advies wordt verwacht tegen uiterlijk 30 april 2013. Voorliggend advies is een gemeenschappelijk advies van de SARO en de SARC Sectorraad Kunsten en Erfgoed (verder 'de raden') .
2. De minister stelt in zijn adviesvraag dat het decreet van 29 maart 2002 tot bescherming van het varend erfgoed aan actualisering toe is. Zoals aangekondigd in de beleidsbrief Onroerend Erfgoed 2012-2013 zal het huidige decreet worden herzien in overleg met alle betrokken actoren. De discussienota, die momenteel voor advies wordt voorgelegd, geeft de krijtlijnen weer van deze herziening. De minister stelt dat het advies zal worden meegenomen bij de verdere herziening van het Varenderfgoeddecreet.
Parallel aan de adviesvragen werd op de website van het agentschap Onroerend Erfgoed tevens de mogelijkheid geboden aan iedere geïnteresseerde om bedenkingen en aanvullingen te formuleren bij voorliggende discussienota en dit voor 15 april 2013.¹
3. De discussienota gaat uit van een bijsturing van het Varenderfgoeddecreet en niet van een fundamentele herziening van het decreet. De belangrijkste accenten in de discussienota zijn een verdere verfijning van het begrip 'varend erfgoed', het decreetaal verankeren van de inventaris van het varend erfgoed en een verbetering en aanvulling van de ondersteunende maatregelen.

II. ALGEMENE BEOORDELING

4. De raden vinden het positief dat met voorliggende discussienota inzicht wordt gegeven in de belangrijkste elementen van de geplande wijziging van het Varenderfgoeddecreet. De raden ondersteunen in grote lijnen de voorgestelde wijzigingen. Het is tevens positief dat een goede afstemming werd nagestreefd met het ontwerp Onroenderfgoeddecreet.
Zoals aangekondigd in de beleidsbrief Onroerend Erfgoed 2012-2013 zal SARO om advies worden gevraagd over het voorontwerp van wijziging van het Varenderfgoeddecreet. SARO zal zich dan uitspreken over de concrete voorstellen van wijziging aan het decreet.

III. VERFIJNING VAN HET BEGRIP 'VAREND ERFGOED'

5. De discussienota stelt een wijziging van het begrip 'varend erfgoed' voorop. Het decreet omschrijft varend erfgoed momenteel als: *'het nautisch erfgoed, inzonderheid de schepen, de boten en de drijvende inrichtingen met inbegrip van hun uitrusting en van hun voortstuwingsmiddelen, waarvan het behoud van algemeen belang is wegens hun historische, wetenschappelijke, industrieel-archeologische of andere sociaal-culturele waarde'*.

¹ <https://www.onroenderfgoed.be/nieuws/denk-mee-over-een-nieuw-varenderfgoeddecreet/>

Aan dit begrip zal worden toegevoegd dat enkel erfgoed dat kan varen (of in de vaart kan worden gebracht) of drijven (of drijvend kan worden gemaakt) als varend erfgoed kan worden beschouwd. De raden kunnen deze toevoeging ondersteunen. Vaartuigen die geen potentieel meer hebben om te varen of te drijven op het water vallen niet onder de definitie van het decreet. Ze worden aldus gevat met het ontwerp Onroerenderfgoeddecreet (en kunnen eventueel beschermd worden als monument). De raden wijzen wel op het belang van de term 'nautisch erfgoed' aangezien dit toelaat om ook andere objecten dan schepen of boten te beschermen.

Een tweede toevoeging betreft de toevoeging van een bijkomende erfgoedwaarde nl. de artistieke of esthetische erfgoedwaarde. Ook deze toevoeging kunnen de raden ondersteunen aangezien ook het ontwerp Onroerenderfgoeddecreet en het Topstukkendecreet deze erfgoedwaarde mee in beschouwing neemt. De raden suggereren nog een bijkomende toevoeging. In het kader van varend erfgoed is het interessant nog een bijkomend criterium uit het Topstukkendecreet over te nemen, namelijk het 'collectief geheugen'. De bijzondere waarde voor het collectieve geheugen houdt in dat het voorwerp of de verzameling een duidelijke herinnering is aan onder meer personen, instellingen, gebeurtenissen of tradities die belangrijk zijn voor de cultuur, de geschiedenis of de wetenschapsoefening in Vlaanderen.

6. De discussienota stelt verder dat onder varend erfgoed *stricto sensu* geen replica's en historiserende recent gebouwde schepen begrepen worden. De raden benadrukken dat de discussienota terecht stelt dat het niet eenvoudig is om een beoordeling te maken vanaf wanneer men over een replica spreekt, gezien bij veel schepen doorheen de tijd al heel wat materiaal is vervangen en bij een restauratie ook veel onderdelen van het schip worden vervangen. Onder nautisch erfgoed kunnen dus wel replica's beschouwd worden indien ze voldoen aan een aantal voorwaarden (cf. de na WO I in de Westhoek heropgebouwde monumenten). De discussienota kondigt dan ook aan dat er steeds – geval per geval – een afweging zal worden gemaakt; op basis van een onderbouwd methodologisch kader en de criteria voor bescherming. Deze 'replica's' zullen ook moeten worden opgenomen in de inventaris.

IV. DECRETALE VERANKERING VAN DE INVENTARIS VAREND ERFGOED

7. Het huidige decreet bevat geen bepalingen inzake de inventaris van het varend erfgoed. De discussienota stelt dat een decretale verankering van de inventaris van het varend erfgoed essentieel is. Verankering van de criteria voor opname op de inventaris zal duidelijkheid en rechtszekerheid bieden voor alle betrokken partijen.

In het decreet zal een nieuw hoofdstuk 'Inventaris' worden toegevoegd waarin de opmaak van een wetenschappelijke inventaris voor het varend erfgoed wordt voorzien. Deze inventaris geeft op een wetenschappelijke wijze weer wat de stand van zaken is van het varend erfgoed in Vlaanderen. De inventaris is bovendien de basis voor de opmaak van beschermingsvoorstellen.

De raden kunnen dit ondersteunen maar wijzen op de onduidelijkheid over de procedure tot vaststelling van de inventaris varend erfgoed. Enerzijds stelt de discussienota dat de inventaris kan worden vastgesteld '*net zoals de huidige inventaris bouwkundig erfgoed*'. Het is onduidelijk in hoeverre hiermee verwezen wordt naar de procedure voor vaststelling van inventarissen zoals opgenomen in het ontwerp Onroerenderfgoeddecreet. Het is tevens onduidelijk in hoeverre zal/kan voorzien worden in een openbaar onderzoek. Onder het luik 'bescherming' stelt de discussienota immers: '*Vandaag is niet in een openbaar onderzoek voorzien na de voorlopige bescherming, zoals bij de bescherming van onroerend erfgoed wel het geval is. Die stap is inderdaad niet nodig omdat het varend erfgoed niet grondgebonden is.*'

Volgens de discussienota zal aan de vastgestelde inventaris geen rechtsgevolgen worden verbonden met uitzondering van een meldingsplicht (indien er een duidelijke intentie is om het

schip te verschroten of om het definitief buiten het grondgebied van de Vlaamse Gemeenschap te brengen). De discussienota vermeldt de mogelijkheid dat andere beleidsvelden er rechtsgevolgen aan kunnen koppelen (vb. aangepaste lidgelden of uitzonderingsbepalingen in de milieuwetgeving).

V. BESCHERMING

8. Het Varenderfgoeddecreet voorziet nu reeds in een beschermingsprocedure die grotendeels overeenstemt met de beschermingsprocedures voor het onroerend erfgoed (voorlopig beschermd, definitief beschermd).

Enkele wijzigingen worden doorgevoerd. Net zoals in het ontwerp Onroerenderfgoeddecreet zal worden voorzien dat aan de bescherming een passieve en actieve behoudsplicht wordt gekoppeld. Voor het actief behoud worden ondersteunende maatregelen voorzien. De raden ondersteunen deze wijzigingen. Bovendien is positief dat (a) voorzien wordt in een advies van de KCML en (b) dat de doorlooptijd tussen voorlopige en definitieve bescherming wordt ingekort tot 9 maanden (i.p.v. 12 maanden) en (c) dat een meldingsplicht wordt ingevoerd voor verkoop, wijziging van de ligplaats of wijziging van het uitzicht van het varend erfgoed.

De discussienota stelt bij de bescherming dat een duurzame geografische band met Vlaanderen moet worden aangetoond. Het object moet minstens een seizoen een vaste ligplaats in Vlaanderen hebben vooraleer de beschermingsprocedure kan worden ingezet. Bovendien moet het vaartuig eerst worden opgenomen op de inventaris varend erfgoed. De raden ondersteunen dit maar merken op dat naast deze strikte geografische band zou kunnen geopteerd worden voor een combinatie van functionele, organische en/of historische band met Vlaanderen.

VI. HANDHAVING

9. Het handhavingsluik in het huidige Varenderfgoeddecreet is zeer beperkt. Het decreet stelt enkel dat de aangewezen ambtenaren toegang hebben tot het definitief beschermd varend erfgoed om de nodige vaststellingen te verrichten met betrekking tot de toepassing van het decreet. Volgens de conceptnota was het een bewuste keuze om het handhavingsluik heel minimaal te houden om zo geen spanningsveld te creëren met de eigenaars en het middenveld.

De discussienota kondigt aan dat de handhaving in het decreet verder zal aangevuld worden. Er zal in de eerste plaats op worden toegezien dat het passief en actief behoudsbeginsel wordt gerespecteerd. Ook de naleving van de toelatings- en meldingsplichten moet worden gehandhaafd. De handhavingsinstrumenten zijn - volgens de discussienota - gelijkend aan de instrumenten voorzien in het ontwerp Onroerenderfgoeddecreet.

De raden vinden het positief dat het handhavingsluik in het Varenderfgoeddecreet verder zal worden uitgewerkt. Het is immers evident dat er voldoende aandacht gaat naar de handhaving van het decreet. Het ontwerp Onroerenderfgoeddecreet kan hiervoor een inspiratiebron zijn. Toch merken de raden op dat het hoofdstuk Handhaving momenteel zeer gedetailleerd en zeer sanctionerend is uitgewerkt. Zoals ook terecht in de discussienota gesteld, is het belangrijk dat een evenwicht wordt nagestreefd tussen handhaving én sensibilisatie en voorlichting.